

Protocols de gènere i presència de dones a les programacions musicals

Crònica de les conclusions extretes arran de la taula de debat celebrada en el marc de l'Anuari en Viu

Taula de gènere dins la jornada de l'Anuari en viu 2020 | Martí E Berenguer

El passat 18 de febrer es va celebrar l'Anuari en Viu, una jornada amb quatre taules rodones que van posar a debat temes com el fenomen dels festivals de música, el boom de les músiques urbanes, els protocols de gènere en programacions musicals i la relació entre festivals i sostenibilitat. En el cas de la taula de debat al voltant dels protocols de gènere, en què hi van participar Alba 'Bittah' Martínez (Tribade), Consol Sàenz (Ràdio 4), Eva Alfama (regidoria de Feminismes de l'Ajuntament de Barcelona), Judit Llimós (directora artística de Guitar BCN) i Miguel Zamarripa (festival Bioritme), la moderadora Helena Morén explica les claus del que es va parlar.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=FrRbxFc8F_w

Les dades que han aparegut els dos últims anys a l'Anuari de la Música evidencien la poca presència de dones a les programacions musicals, ja que tot i la tendència creixent, aquestes se situen a l'entorn del 30% o, en la majoria de festivals i cicles, no arriben ni molt menys al 40% recomanable. Ponents com Consol Sàenz van fer notar que l'evolució de rols i càrrecs per a les dones, no sols quantitativa, també qualitativament, són encara més escassos en àmbits com la

part tècnica i de la producció, fins i tot ha costat arribar a certa paritat en el món del periodisme musical. La millora, però, ha estat "molt substancial i molt ràpida en el temps", assegurava la periodista radiofònica, "gràcies a la quarta onada feminista".

Com es tracta a les artistes, la seva exposició a l'escenari, i com es tracta al públic femení també són fets a corregir per part dels que programadors. **Bittah de Tribade** va destacar que sovint a les dones joves els toca actuar als festivals en escenaris petits mentre en els de gran format, en millors horaris (de nit i no de tarda), ho fa una majoria aclaparadora d'homes. Cal reconèixer també trajectòries i que les dones d'edat avançada tinguin la possibilitat de mantenir-se amb les seves carreres professionals, com les pioneres **Marinah** o **Arianna Puello**, com també la presència les dones racialitzades, de classe baixa o amb diversitat funcional. Les noves generacions ja no redueixen la sexualitat al binarisme home-dona, sinó que acullen altres identitats i hi volen conviure. Cada vegada hi ha més grups mixtes, amb components femenins en les seves formacions. Hi ha un canvi generacional en la manera de fer, com apuntava el productor Miguel Zamarripa. Hi ha escenes, però, que encara estan molt masculinitzades, Zamarripa ho va fer notar en l'àmbit de la música electrònica, que tot i tenir cada cop més DJs, en la part de producció musical i de creació hi ha mancança.

Com a responsable de la regidoria de Feminismes, Eva Alfama va abordar què fan per la paritat des de la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. En primer lloc, incloure el Pla per la justícia de gènere 2016-2020 per combatre les desigualtats de gènere en l'àmbit de la cultura i la memòria. A la valoració de la programació dels equipaments municipals, es va concloure que hi ha una masculinització en els òrgans de decisió, que hi ha més dones conductores o talleristes que no pas de feines físiques. A partir d'aquest mapa, en el món de la cultura i la música, cal empènyer perquè hi hagi més dones en els espais de visibilitat i decisió. Amb el canvi de criteris també canviaran agendes i maneres de fer música o de ser públic.

Durant més de vint anys programant a diverses sales de la ciutat, Judit Llimós, ha treballat amb moltes dones, sense voler treure pit, com **Sílvia Pérez Cruz**, **Noah**, **Rosario Flores** o **Rozalén**. Hi veu una diferència de tracte segons la modalitat de festival: els que concentren molts artistes en un cap de setmana o els que són festivals de sala, on es pot tenir més cura amb l'artista. Hi ha gèneres musicals com el rock dur que està comprovat que "per cent nois, hi ha una noia", afirmava.

A nivell formatiu els canvis haurien de venir per tres eixos: educació, visibilització i prestigiar les dones com a referents, siguin cantants o instrumentistes, compositores o productores. Personatges com **Rosalía** ajuden a fer més cues a les escoles superiors de música, visibilitza una manera de ser dona que sap el què vol i defensa la seva carrera. L'altra cara és ajudar les dones a certa edat a la conciliació familiar, perquè siguin possibles més carreres musicals femenines de llarg recorregut. Hi ha estudis que diuen que el moment daurat de la professió de les dones és a partir dels cinquanta anys, perquè ja es tenen els fills emancipats, "però qui triomfa a la música amb 50 anys?", apuntava **Bittah**.

Tenir referents implica un efecte crida. Quan apareix una **Gata Cattana** a l'estat espanyol, alhora apareixen **Tribade**, **Machete en Boca**, **IRA**, **Las Ninyas del Corro**, **Santa Salut**, **Elane**... **Bittah** assegurava que a **Tribade** els va passar que, tot i que escoltaven molts homes rapejant, no es van acabar d'identificar fins que no van escoltar una dona. Alba Martínez també treballa a la Cooperativa Versembrant, que realitza tallers de rap a les escoles, i ha observat encara molt en les nenes i noies la síndrome de "l'eterna impostora", la que mai no es creu prou bona, ni que es mereix estar en un lloc públic. Vergonya i culpa patriarcal: la culpa a l'exposició.

Cal tant canviar imaginari com canviar dinàmiques. De la mateixa manera que hi ha espais *babyfriendly* a festivals, hi haurà maneres de fer que encara no estan escrites en lloc que s'hauran de pensar i fer, i destinar recursos des de l'administració. Les xifres canten quan l'Ajuntament només programa un 4% de dones autores a grans auditoris. És important veure els factors que provoquen més absències de dones i quines podrien ser recuperables. Caldria plantejar quins

espais s'han de donar per créixer com a persones i professionals.

Alba 'Bittah' Martínez (Tribade), Eva Alfama (regidoria de Feminismes de l'Ajuntament de Barcelona), Judit Llimós (directora artística de Guitar BCN), la periodista Helena Morén, Miguel Zamarripa (festival Bioritme) i Consol Sàenz (Ràdio 4) a L'Anuari en Viu Foto: Martí Berenguer

De protocols contra l'assetjament a zones d'oci

El públic va provocar que hi hagués una comissió de gènere al Festival Bioritme, des de fa dos anys, on s'ha elaborat el protocol de gènere que, en paraules de Miguel Zamarripa, "sobretot és un protocol educatiu, formatiu, preventiu". Tot i que té parts de guia d'actuació en cas de violències masclistes, és sobretot un recull d'informació que s'ha debatut en moltes sessions (des de la coordinació a les persones treballadores, com vigilància, seguretat, socorrisme, etc). Una de les primeres mesures va ser superar la masculinització de l'estructura, que s'ha feminitzat no sols en la programació, també en el seu apartat tècnic.

Tribade va demanar tocar a sales que tinguessin protocol antiagressions, però, en els casos que no ha pogut ser perquè no en tenien, n'han portat un fet per elles mateixes que redirigeix a la persona del marxandatge, que ha de tenir formació per saber respondre en els casos que ho requereixi. En alguns festivals, aquesta persona ha fet les funcions de punt lila a festivals. Les agressions, però, no només poden passar entre el públic, sinó que les pot cometre un artista. L'únic festival que fa formació als artistes és el Bioritme, amb formació dissuasòria: per revisar quina mena de formació de perspectiva de gènere haurien de tenir des dels programadors al personal de seguretat, tècnics de so i de llums.

La revisió de les lletres d'un artista, home o dona, el que canti sobre l'escenari no ha de caure en la censura, a excepció de "grups d'ideologia feixista absolutament marcada, que va en contra dels

altres", apunta Sàenz. I és que els temes de gènere no són únicament temes de dones, sinó que cal treballar la corresponsabilitat social; tenir eines per detectar, treballar i prevenir contra les diverses violències que es donen a la societat. Des de la regidoria de Feminismes es va treballar el protocol 'No callem', molt encarat a l'actuació quan hi ha assetjament -delictiu i no delictiu, que és la majoria de casos-, però també de prevenció (actualment s'hi han acollit fins a 32 sales de concerts).

En els protocols de Festa Major i de l'àmbit de l'oci, la idea principal és socialitzar la resposta. Qui se sent agredit o agredida no ha de ser qui abandoni l'espai d'oci. Cal identificar criteris adequats, el circuit i la formació adients. L'ajuntament treballa en els marcs de les comissions de festes, té un vessant més comunitari, semblant al festival Bioritme. Un protocol és en procés, no pot estar desconnectat d'un aprenentatge ?fruit de la reflexió dels problemes que sorgeixen en l'espai i les persones?, perquè sinó no serveix de res la guia en sí, és paper mullat sinó se sap què i com s'aborda. Tampoc es pot impedir el fet que la nit és un espai de diversió i de transgressió, de llibertat sexual per a tothom. El risc zero no existeix i cal poder garantir a tothom el dret a viure la nit sense creuar certes línies vermelles que afecten la llibertat de les altres. En el torn de paraules finals va insistir en la necessitat d'espais de cura als festivals i sales. L'exposició a les xarxes socials i internet de les dones és bestial.